

Єгоричева Світлана Борисівна,

доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Соколова Альона Миколаївна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та банківської справи, Полтавський університет економіки і торгівлі

ФАНДРАЙЗИНГ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ ТРЕТЬОГО ВІКУ

У статті розглядаються соціально-економічні аспекти діяльності університетів третього віку в Україні. Встановлено напрями посилення взаємозв'язку їх діяльності з функціонуванням ринку праці. З'ясовано відсутність наукових праць щодо механізмів діяльності таких університетів. Запропоновано використання фандрайзингу як механізму акумуляції ресурсів для організації діяльності університетів третього віку. Розглянуто найбільш доцільні для фінансування такого соціального проекту інструменти фандрайзингу: краудфандинг, ендаумент-фонд, корпоративна благодійність, приватні пожертви, благодійні заходи, гранти, фінансування у рамках бюджету участі. Проаналізовано вже наявний досвід їх застосування в Україні.

Ключові слова: університет третього віку, зайнятість населення, ресурси, фандрайзинг, інструменти фандрайзингу.

Постановка проблеми. Подовження тривалості життя та збільшення кількості людей похилого віку поставили перед сучасним суспільством безліч взаємопов'язаних викликів та завдань. Надзвичайно важливими серед них є соціальна адаптація літніх осіб у новому пенсійному статусі, збереження активного способу їх життя, пошук нових шляхів самореалізації. Один із ефективних способів вирішення цієї проблеми – створення університетів третього віку, які є соціальними освітніми проектами, розрахованими на літніх людей. Їх діяльність – це втілення концепцій освіти впродовж усього життя й активного (успішного) старіння, що дозволяє особам поважного віку не лише покращувати якість свого життя, а й отримувати корисні знання та розвивати нові компетентності.

Аналіз досліджень та публікацій. Діяльність університетів третього віку (УТВ) пов'язана з широким колом проблем, які досліджують вітчизняні й зарубіжні вчені – представники різних галузей науки. Особливо багато уваги приділяється педагогічній складовій цієї діяльності: теоретичним основам та особливостям навчання літніх людей, формам і методам освітнього процесу. Тут варто відзначити праці О. Вербицького, М. Громкової, С. Змеєва, Т. Кононігіної, Л. Лук'янової, О. Огієнко, Г. Сухобської та ін. Не оминають цю проблематику і фахівці в галузі психології та со-

ціології, досліджуючи питання соціально-психологічної адаптації людей похилого віку та шляхи активізації їх участі в суспільно-економічних процесах: С. Архипова, Н. Єрмак, Г. Міннігалєєва, Є. Тонконога, Є. Холостова та ін.

В останні роки, досліджуючи, зокрема, праці зарубіжних учених [1; 2; 3; 4], вітчизняні науковці активно почали вивчати історію створення та практику функціонування університетів третього віку за кордоном, а згодом – і в Україні. Тут варто виокремити роботи Н. Кабаченко [5], В. Поліщук [6], І. Савельчук [7], Т. Скорик [8], С. Федоренко [9] та ін. Проте до цього часу недостатньо уваги приділяється дослідженню механізмів функціонування даної форми освіти дорослих як із організаційної, так і фінансової точок зору, наукові праці у цій сфері – поодинокі [10].

Метою статті є з'ясування можливостей використання фандрайзингу та визначення найбільш прийнятних його інструментів для ресурсного забезпечення діяльності УТВ.

Виклад основного матеріалу. Стосовно витоків ідеї створення університетів третього віку варто зазначити, що недільні школи для дорослих організовувалися в рамках благодійництва ще у XIX ст. Теоретичне осмислення змісту та ролі навчання людей похилого віку розпочалося в середині 1970-х років, коли у Франції професором П'єром Велла був відкритий перший такий

© Єгоричева С.Б., Соколова А.М., 2018

університет, і ця ідея стрімко поширилася світом. Сьогодні у багатьох зарубіжних країнах для літніх людей організовані навчальні центри, різноманітні курси, факультети при університетах. З середини 2000-х років і в Україні з'являються аналогічні освітні проекти, які починають відігравати вагомий роль у сфері неформальної освіти дорослих.

Поступово сформувалися дві основні моделі функціонування університетів третього віку – створені при університетах або державних і громадських організаціях, де навчання слухачів є безкоштовним (Франція, Німеччина, Нідерланди, Італія, Україна й ін.), та завдяки самоорганізації людей похилого віку, де для проведення заходів вони сплачують певні внески (Велика Британія).

Встановлено, що, за класичним уявленням, навчання в УТВ не пов'язується з набуттям компетентностей, необхідних для подальшого працевлаштування. Проте останнім часом ситуація у сфері зайнятості в Україні поступово змінюється. Загальне зменшення кількості молодих людей, які щорічно вперше виходять на ринок праці, трудова міграція, яка також охоплює людей молодого та середнього віку, призводять до того, що з'являються вакансії і роботодавці змушені шукати працівників, у тому числі й пенсійного віку. Проте наявних у них знань та вмінь часто буває недостатньо. Відбувається девальвація навичок унаслідок розбіжностей між сучасними вимогами до виконання роботи і навичками, якими людина володіє, навіть маючи глибокі знання у своїй сфері. Ці процеси вже перебувають у полі зору вітчизняних науковців [11; 12].

Яскравим прикладом причин такої девальвації є запровадження інформаційно-комп'ютерних технологій практично в усі сфери життя. Крім того, в сучасних умовах багато професій вимагають володіння основами правових і фінансових знань, навичками ефективних комунікацій, навіть наявності елементарного знання іноземних мов. Працівники психологічно мають бути готові до постійних змін, інновацій, реорганізацій. При цьому отримання формальної освіти у цих сферах – це тривалий і недешевий процес. Тому вихід вбачається у розвитку неформальної освіти для дорослих. Саме цю нішу можуть заповнити і вже заповнюють університети третього віку [13].

Діяльність університетів третього віку може впливати на рівень зайнятості ще за одним напрямом. Нові знання, уміння, навички, здобуті під час навчання в УТВ, розширюють сферу життєвої активності літніх людей і, відповідно, збільшують їх потребу щодо певних видів товарів і

послуг. Звичайно, якщо ці потреби підкріплені платоспроможністю, вони формують додатковий попит на товарному ринку, зумовлюючи зростання обсягів виробництва й зайнятості. У розвинутих країнах саме «срібна економіка», зорієнтована на потреби людей похилого віку, поступово стає стимулом зростання всієї національної економічної системи.

Отже, враховуючи суттєве соціальне й економічне значення університетів третього віку необхідно вдосконалювати механізми їх діяльності. При цьому об'єктивно виникає проблема пошуку джерел ресурсів для функціонування УТВ.

Наше дослідження показало, що у науковій літературі практично не обговорюються питання фінансового забезпечення діяльності УТВ. Мотивують це тим, що вони є соціальним проектом, який реалізується на умовах благодійності. На сьогодні невелике бюджетне фінансування, що покриває саме діяльність із організації занять, у межах загального кошторису бюджетних установ отримують лише УТВ, відкриті при територіальних центрах соціального обслуговування, які діють відповідно до наказу Міністерства соціальної політики України та Методичних рекомендацій щодо організації соціально-педагогічної послуги «Університет третього віку» [14].

Поки що унікальним випадком є фінансування діяльності загальноміського УТВ за рахунок коштів міського бюджету, що здійснюється у Дніпрі. За рішенням сесії міської ради, обсяг щорічного фінансування цього проекту становить 2,5 млн грн, за рахунок яких оплачується робота викладачів, оренда приміщень, а також культурно-масові заходи для слухачів-пенсіонерів [15].

Утім, будь-який соціальний проект, насамперед такий масштабний і різнобічний, як університет третього віку, не можливий без наявності різноманітних ресурсів, акумуляція яких може здійснюватися шляхом фандрайзингу. Під останнім, у широкому сенсі, розуміють комплекс методів і процедур, а також професійну діяльність щодо мобілізації фінансових та інших ресурсів з різноманітних джерел для реалізації соціально значущих, науково-дослідних та бізнес-проектів, що вимагають спеціальних знань і навичок, які можуть вплинути на прийняття позитивного рішення донором [16]. Причому фандрайзинг передбачає залучення ресурсів не лише у грошовій формі, а й, наприклад, у вигляді безоплатно переданих витратних матеріалів, обладнання, інтелектуальних ресурсів, інформації, ділових зв'язків, надання приміщення або безкоштовних послуг, роботи волонтерів тощо.

Донорами (або спонсорами) можуть виступати міжнародні організації, державні установи, комерційні структури, громадські організації, благодійні фонди або приватні особи, які надають громадянам або організаціям на некомерційній безповоротній основі необхідні додаткові ресурси різного виду на цілі, спрямовані на благо всього суспільства. Кожен донор потребує індивідуального підходу. Щоб перетворити потенційних донорів на реальних, фандрайзеру необхідно провести ретельно сплановану, організаційно впорядковану роботу з обґрунтування актуальності, унікальності та цінності реалізації саме його проекту, зважаючи на задоволення певної мотиваційної потреби донора та на основі його довіри до фандрайзера. Простіше кажучи, останньому необхідно переконати своїх потенційних донорів і суспільство в цілому в корисності й необхідності справи, на яку він просить гроші [17].

Отже, організація фандрайзингу передбачає:

- пошук потенційних джерел фінансування;
- обґрунтування потреби в коштах та узгодження власних інтересів з інтересами потенційних фінансових донорів;
- формування, підтримку й розвиток зв'язків із потенційними донорами;
- формування громадської думки на користь підтримки проекту та діяльності організації;
- вибір зручного інструменту фандрайзингу, який відповідає потребам та можливостям організації;
- здійснення фандрайзингової акції або кампанії та звітування за її результатами.

Визначальна роль у проведенні фандрайзингової діяльності належить саме інструментам фандрайзингу. До них належать: благодійні сервітути (благодійники мають право встановлювати сервітути земельних ділянок або іншого нерухомого майна на користь бенефіціарів за умови їх використання для цілей благодійності); ендавмент (сума коштів, призначених для подальшого інвестування, з можливістю використання інвестиційних доходів для реалізації проекту); заявка на грант (повний опис проекту з супровідною документацією та бюджетом); краудсорсинг (вирішення суспільно значущих проблем за участі великої кількості добровольців); краудфандинг (колективна співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси, зазвичай через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій); вуличні збори (скриньки для пожертв, що встановлюються в різних громадських місцях); листи до благодійників; особисті зустрічі

віч-на-віч; публічні збори; благодійні акції; членські внески; соціальні мережі тощо [18; 19].

На нашу думку, виходячи із специфіки організації діяльності університетів третього віку, які, як правило, в Україні функціонують при закладах вищої освіти або громадських організаціях, можна запропонувати використання для них найбільш доцільних фандрайзингових інструментів, окремі з яких вже почали використовуватися і в нашій країні.

Насамперед, це краудфандингова діяльність, що базується, зокрема, на створенні організації, при якій діє УТВ, спеціальної інтернет-платформи. Через неї оприлюднюється мета акумуляції ресурсів, розрахунки необхідного обсягу коштів та/або ресурсів, інформація про стан зі збиранням коштів (фіксація кожної зміни щодо суми ресурсів та кількості донорів, за бажанням – і розкриття інформації про найбільших донорів), а також відомості про реалізацію проекту з фото- й відеорепортажами та інша релевантна інформація. Перевагами краудфандингу є прозора процедура отримання коштів з необхідністю звітування про результати їх використання. Застосування інформаційних технологій дає змогу істотно збільшити кількість і розширити географію донорів, що дозволяє збирати необхідні суми впродовж нетривалого часу.

Фактично до краудфандингу (людських ресурсів) можна зарахувати й участь у діяльності УТВ волонтерів як викладачів. Ними можуть бути викладачі закладів вищої освіти і їхні студенти, працівники державних структур та органів місцевого самоврядування, а також і самі студенти університету третього віку, реалізуючи принцип «рівний – рівному».

У фінансовому краудфандингу можуть брати участь, насамперед, фізичні особи, а також комерційні структури і громадські організації. Ті самі учасники, а також органи місцевого самоврядування можуть стати інвесторами ендавмент-фонду (або ендавмент, від англ. *endowment* – пожертва) університету третього віку [20]. Така форма фінансування суспільно корисної діяльності стала можливою в Україні після набуття у 2013 р. чинності Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Для фінансування соціального проекту використовуються не самі кошти фонду, а доходи від їх інвестування, яке здійснюється, зазвичай, під контролем наглядової ради фонду. Ендавмент-фонд, або фонд цільового капіталу, також є надзвичайно прозорим інструментом доброчинності. Внески до нього

можуть здійснюватися донорами без обмеження часу або на певний період. На сайті університету необхідно постійно висвітлювати визнання донорів, зокрема оприлюднювати перелік значних дарувальників ендавмент-фонду.

Не варто оминати увагою і такий інструмент фандрайзингу як корпоративна благодійність. Її побічним ефектом є підвищення інтересу та прихильності до компанії з боку її стейкхолдерів. Переважна більшість партнерів, яким відома благодійна діяльність компанії, високо за це її цінують, і компанія отримує від цього прямі та непрямі вигоди: покращення ділових відносин, підвищення іміджу фірми та лояльності персоналу, іноді навіть зростання вартості акцій тощо. Причому це відбувається навіть тоді, коли компанія не ставить собі за мету використати благодійність у рекламних цілях.

Можливими способами підтримки діяльності університету третього віку з боку корпорацій є: пожертви у натуральній формі – матеріали, продукція, інші ресурси; спонсорство заходів і видів діяльності; благодійні маркетингові заходи (пожертва у вигляді відсотка від продажу конкретної продукції або послуг); безпосереднє проведення тренінгів, семінарів, майстер-класів. Надсилаючи листа з проханням про корпоративну благодійність, потрібно вивчити місію, мету, цілі й завдання, які висуває та прагне досягти компанія, досвід її діяльності, щоб її керівництво було зацікавлене зробити свій внесок у запропонований проект.

Особливої актуальності використання корпоративної благодійності як джерело ресурсів для соціальних проектів, у тому числі й УТВ, набуває із запровадженням у роботу вітчизняних компаній концепції корпоративної соціальної відповідальності, під якою розуміють добровільну ініціативу власників компанії з реалізації певних соціально спрямованих, неприбуткових заходів, що мають на меті якісне покращення зовнішнього для організації середовища. Одним із прикладів участі комерційної структури в організації діяльності УТВ є розробка представниками КБ «Приватбанк» для університету третього віку в м. Дніпро освітньої програми «Школа фінансової грамотності», в якій викладатимуть працівники банку. Навчання дозволить слухачам засвоїти мобільний та інтернет-банкінг, термінали самообслуговування, методи захисту від фінансового шахрайства, фінансове планування, основи функціонування кредитної системи [21].

Утім, досвід реалізації соціальних проектів свідчить про те, що найбільш простим та ефек-

тивним методом фандрайзингу є збір приватних пожертв. Їх особливість полягає в тому, що приватні пожертви, завдяки особистому зверненню, не обмежені в часі, їх можна залучати, за потреби, упродовж усього періоду реалізації проекту. Через особисте звернення є можливість зробити обґрунтування більш переконливим, відповісти на запитання, які виникають у донора, визначити та обумовити суму необхідних коштів. Проводячи збір коштів від приватних осіб, необхідно враховувати мотиви вчинків і підбирати інструменти фандрайзингу, найбільш доцільні у конкретному випадку: проведення фандрайзингових благодійних заходів (лотереї, вечори, бали тощо), перерахування коштів через банківські установи, пряме (поштове) розсилання, збір коштів віч-на-віч, «від дверей до дверей», через соціальні мережі тощо.

Окремим напрямом приватних пожертв поступово стає цифрова філантропія – це новий сучасний інструмент благодійності, що полягає в застосуванні мобільних технологій і дозволяє суттєво розширити коло донорів. Українські мобільні оператори вже мають технічну можливість переказувати кошти через смс-повідомлення, проте законодавча неврегульованість проведення даних операцій дещо стримує розвиток цього інструменту фандрайзингу.

Вже достатньо відомим та апробованим в Україні методом акумуляції коштів для соціальних проектів є проведення благодійних аукціонів (або у простішому варіанті – благодійних ярмарків). Їх організація здійснюється відповідно до певних правил і потребує серйозних зусиль, проте результатом може бути не лише акумуляція фінансових ресурсів, а й залучення студентів університету третього віку до вирішення питань його функціонування, у тому числі через надання предметів для продажу (результатів особистої творчості, рукоділля, кулінарних виробів, цікавих раритетів тощо).

Наразі існує два основні підходи до організації благодійних акцій: «тихий» та «живий» аукціони. Тихий аукціон є більш популярним методом збору коштів, тому що він легко організовується та вимагає мінімальних затрат. У цьому випадку заздалегідь оприлюднюється перелік лотів, які виставляються на аукціон, з їхньою початковою ціною. Під час заходу учасники аукціону письмово надають власні цінові пропозиції, а після його закінчення перемагає найвища із запропонованих ціна. Саме такі тихі аукціони для збирання коштів на реалізацію благодійних проектів вже неодноразово проводили Університет банківської

справи, Український католицький університет, Києво-Могилянська академія та ін.

«Живий» аукціон є більш видовищним і може зібрати більшу аудиторію покупців, проте є значно більш затратним і складним щодо організації. У будь-якому випадку основними завданнями організаторів є залучення лотів для продажу і пошук та мотивування потенційних покупців.

Варто зазначити, що у нетривалій історії функціонування університетів третього віку в Україні вже є приклади застосування такого інструменту фандрайзингу, як отримання грантів міжнародних організацій, насамперед Європейського Союзу. Такі вітчизняні заклади вищої освіти, як Донецький державний університет управління, Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, Волинський інститут економіки та менеджменту разом з рядом зарубіжних університетів з 2013 року були задіяні у проекті № 544517 TEMPUS IV «Центр освіти третього віку», одним із завдань якого було створення та забезпечення сталого функціонування університетів третього віку [22; 23].

Останнім часом з українськими УТВ активно співпрацює німецька організація DVV International (Інститут міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів), яка є однією з провідних професійних організацій у галузі освіти дорослих. Основним проектом Представництва DVV International в Україні є проект «Сприяння освіті дорослих в Україні», який реалізується з 2013 року. Головний донор проекту – Федеральне міністерство економічного співробітництва та розвитку Німеччини. Саме у межах цього проекту, зокрема в Полтавському університеті економіки і торгівлі, розроблений і впроваджений в освітній процес УТВ курс-практикум «Інформаційно-комунікативні технології в розвитку громадянських компетентностей та сприянні соціальної активності людей поважного віку».

Нарешті, фінансова децентралізація, надання органам місцевого самоврядування більших прав щодо розпоряджання фінансовими ресурсами відкривають нові можливості отримання фінансування університетам третього віку. Перспективним методом фандрайзингу можна вважати подання відповідних проектів на конкурс у межах реалізації партисипаторного бюджетування (бюджету участі), що поступово запроваджується в містах України.

Бюджет участі – це форма прямої демократії, яка дозволяє мешканцям через процедуру голосування самим обирати напрями використання

певної, заздалегідь визначеної, частини міського бюджету. У 2018 р. у Полтаві для участі в конкурсі був поданий проект «Освіта впродовж життя. Університет третього віку», який за кількістю отриманих голосів переміг у категорії малих проектів з обсягом фінансування до 500,0 тис. грн [24]. Отже, наступного року ці кошти міського бюджету будуть спрямовані на забезпечення плідної діяльності УТВ.

Висновки та пропозиції. Проведене дослідження засвідчило, що діяльність університетів третього віку в Україні постійно розвивається та набуває нових рис. Вони не лише забезпечують соціальну адаптацію людей поважного віку та покращення їх добробуту, а через реальне втілення концепції освіти впродовж усього життя надають їм нові знання, вміння, навички. Ці нові компетентності можуть стати основою для зміцнення позицій людей старшого віку на вітчизняному ринку праці, де відбуваються трансформації, викликані складною демографічною ситуацією в Україні.

Але діяльність УТВ лише тоді буде ефективною, коли чітко продумані та відпрацьовані механізми його функціонування, зокрема ресурсно-фінансовий. Нами доведена доцільність і практична можливість використання інструментів фандрайзингу для фінансування таких освітніх проектів. При цьому необхідно пам'ятати його основні постулати: планування діяльності; знаходження прийняттого донора; забезпечення сумісництва цілей донора та організації; з'ясування мотивації донора; надання обґрунтованого проекту. Вдосконалення процесу періодичного фандрайзингу для УТВ, застосування його інноваційних інструментів, реалізація успішних актуальних програм у межах проекту створить надійне постійне джерело ресурсів для забезпечення безперебійної діяльності університету.

Перспективами досліджень у цьому напрямі можна вважати подальше обґрунтування соціально-економічної ролі університетів третього віку, а також теоретичну й методичну розробку інших, ніж ресурсний, механізмів їх діяльності.

Список використаних джерел

1. Ellis B. J. A mutually beneficial regional relationship: University of the Third Age and university campus. B.J. Ellis, M.J. Leahy. *Gateways: International Journal of Community Research and Engagement*. 2011. Vol. 4. P. 154-167.
2. Formosa M. Four decades of Universities of the Third Age: past, present, future. *Ageing & Society*. 2014. Vol. 34. Issue 1. P. 42-66.

3. Ratsoy G. The Roles of Canadian Universities in Heterogeneous Third-Age Learning: A Call for Transformation. *Canadian Journal of Higher Education*. 2016. Vol. 46. No. 1. P. 76-90.
4. Swindell R.F. Successful ageing and international approaches to later-life learning. *Active Ageing, Active Learning*. Boulton-Lewis G. and Tam M. (eds). New York : Springer, 2012. P. 35-65.
5. Кабаченко Н.В. Деякі проблеми діяльності Університетів третього віку в Україні. Н. В. Кабаченко, І. О. Смик. Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. 2016. Т. 188. С. 65-69.
6. Поліщук В. А. Зарубіжний досвід діяльності Університетів третього віку. В. А. Поліщук, О. Ю. Пришляк, А. А. Богуцька. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія*. 2017. Вип. 1. С. 174-178.
7. Федоренко С.А. Університети «третього віку» як складова безперервної освіти: зарубіжний досвід. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2014. Вип. 1. С. 133-138.
8. Савельчук І.Б. Інноваційні методи соціальної роботи з людьми похилого віку: специфіка та особливості впровадження. *Молодий учений*. 2015. № 2(15). С. 95-98.
9. Скорик Т.В. Університет третього віку як модель соціальної інтеграції осіб літнього віку в сучасне суспільство. Т.В. Скорик, І.С. Шевченко. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2014. Вип. 8. С. 60-68.
10. Палагнюк Ю. В. Оптимізація інформаційно-ресурсного забезпечення діяльності університетів третього віку. Ю.В. Палагнюк, Ю.В. Павлова. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2016. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2016_2_21.
11. Кірнос І.О. Державна політика зайнятості осіб похилого віку: світовий досвід. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 3(65). С. 45-54.
12. Халецька А. Формування ринку праці для людей похилого віку в Україні: тенденції та перспективи. Сектори економіки в процесі реалізації державної регіональної політики: Дванадцять регіональні та муніципальні читання : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : СМП «Тайп», 2017. Ч. I. С. 121-124.
13. Pasierbiak P. Lifelong learning as a method of a modern labour market's balancing. Case of Poland / P. Pasierbiak, B. Oleszko-Kurzyna. *Human capital without borders: knowledge and learning for quality of life : International conference 2014. Portoroz, 2014. P. 909-917*.
14. Про впровадження соціально-педагогічної послуги «Університет третього віку» : наказ Міністерства соціальної політики України від 25 серп. 2011 р. № 326. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0326739-11>
15. Університет третього віку в Дніпрі: чому учат і як записатися. Сайт «Інформатор». URL: <https://dengi.informator.ua/2018/03/07/universitet-tret-ego-vozzrasta-v-dnepre-chemu-uchat-i-kak-zapisat-sya/>.
16. Sokolova A. Model of Fundraising Activity in Ukraine. A. Sokolova, V. Klimenko. *Journal of European economy*. 2015. Vol. 14. № 1. P. 70-84.
17. Соколова А.М. Механізм управління фандрайзинговою діяльністю організацій громадянського суспільства: сутність та структура. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2016. № 2 (74). С. 108-115.
18. Бойчук Н.Я. Фандрайзинг як сучасний метод реалізації соціально важливих ініціатив. Н.Я. Бойчук, О.С. Солосіч. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. Вип. 27(3). С. 7-10.
19. Rohayati M. I. Philanthropic Fundraising of Higher Education Institutions: A Review of the Malaysian and Australian Perspectives. M. I. Rohayati, Y. Najdi, J. C. Williamson. *Sustainability*. 2016. Vol. 8. Issue 6. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/8/6/541/html>
20. Осецький В.Л. Особливості використання ендавменту та фандрайзингу в освітній практиці. В.Л. Осецький, І.Л. Татомир. *Фінанси України*. 2016. № 3. С. 86-100.
21. В Дніпрі для пенсионеров открылся «Университет третьего возраста». Сайт «Сегодня». URL: <https://www.segodnya.ua/regions/dnopr/v-dnepre-dlya-pensionerov-otkrylsya-universitet-tretogo-vozrasta-1174868.html>
22. Перелік проектів програми Tempus IV. Національний Erasmus+ офіс в Україні. URL: <http://erasmusplus.org.ua/projects/tempus-iv/999-tsentr-osviti-tretogo-liku.html>.
23. Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського : офіційний сайт. URL: <http://www.tnu.edu.ua/universitet-tretogo-liku>
24. Громадський бюджет Полтави. Офіційний сайт Полтавської міської ради та виконавчого комітету. URL: <http://www.rada-poltava.gov.ua/people/parcutupator/>

References

1. Ellis, B. J. (2011). A mutually beneficial regional relationship: University of the Third Age and university campus. B. J. Ellis, M. J. Leahy. *Gateways: International Journal of Community Research and Engagement*, 4. 154-167.
2. Formosa, M. (2014). Four decades of Universities of the Third Age: past, present, future. *Ageing & Society*, 34/1. 42-66.
3. Ratsoy, G. (2016). The Roles of Canadian Universities in Heterogeneous Third-Age Learning: A Call for Transformation. *Canadian Journal of Higher Education*, 46/1. 76-90.
4. Swindell, R. F. (2012). Successful ageing and international approaches to later-life learning. *Active Ageing, Active Learning*; Boulton-Lewis G. and Tam M. (eds), (pp. 35-65). New York: Springer.
5. Kabachenko, N.V. (2016). Deiki problemy diialnosti Universytetiv tretogo viku v Ukraini. N.V. Kabachenko, I.O. Smyk. *Naukovi zapysky NaUKMA. Pedahohichni, psykhohohichni nauky ta sotsialna robota*, 188. 65-69.
6. Polishchuk, V.A. (2017). Zarubizhnyi dosvid diialnosti Universytetiv tretogo viku. V.A. Polishchuk, O.Yu. Pryslyiak, A.A. Bohutska. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Seria : Pedahohika ta psykhohohiia*, 1. 174-178.

7. Fedorenko, S.A. (2014). Universytety «tretogo viku» yak skladova bezperervnoi osvity: zarubizhnyi dosvid. Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka, 1. 133-138.
8. Savelchuk, I.B. (2015). Innovatsiini metody sotsialnoi roboty z liudmy pokhlyloho viku: spetsyfika ta osoblyvosti vprovadzhenia. Molodyi uchenyi, 2(15). 95-98.
9. Skoryk, T.V. (2014). Universytet tretogo viku yak model sotsialnoi intehratsii osib litnoho viku v suchasne suspilstvo. T.V. Skoryk, I.S. Shevchenko. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya sotsiolohichna*, 8. 60-68.
10. Palahniuk, Yu.V. (2016). Optymizatsiia informatsiino-resursnoho zabezpechennia diialnosti universytetiv tretogo viku. Yu.V. Palahniuk, Yu.V. Pavlova. Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia, 2. Retrived from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2016_2_21.
11. Kirnos, I.O. (2018). Derzhavna polityka zainiatosti osib pokhlyloho viku: svitovyi dosvid. Problemy systemnoho pidkhdou v ekonomitsi, 3(65). 45-54.
12. Khaletska, A. (2017). Formuvannia rynku pratsi dlia liudei pokhlyloho viku v Ukraini: tendentsii ta perspektyvy. Sektory ekonomiky v protsesi realizatsii derzhavnoi rehionalnoi polityky: Dvanadtsiati rehionalni ta munitsypalni chytannia: zb. materialiv mizhnar. nauk.-prakt. konf. Ternopil : SMP «Taip», I. 121-124.
13. Pasierbiak, P. (2014). Lifelong learning as a method of a modern labour market's balancing. Case of Poland. P. Pasierbiak, B. Oleszko-Kurzyna. Human capital without borders: knowledge and learning for quality of life: International conference 2014. Portoroz. 909-917.
14. Pro vprovadzhenia sotsialno-pedahohichnoi posluhy «Universytet tretogo viku»: nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 25 serp. 2011 roku N 326. Retrived from <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0326739-11> [in Ukrainian].
15. 2. Universitet tretogo vozrasta v Dnepre: chemu uchat i kak zapysatsya. Sayt «Informator». Retrived from <https://dengi.informator.ua/2018/03/07/universitet-tretogo-voz-rasta-v-dnepre-chemu-uchat-i-kak-zapysat-sya/> [in Russian].
16. Sokolova, A. (2015). Model of Fundraising Activity in Ukraine. A. Sokolova, V. Klimenko. *Journal of European economy*, 14/1. 70-84.
17. Sokolova, A. M. (2016). Mekhanizm upravlinnia fandraizynhovoio diialnistiu orhanizatsii hromadianskoho suspilstva: sutnist ta struktura. Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Ser. «Ekonomichni nauky», 2 (74). 108-115.
18. Boichuk, N.Ya. (2017). Fandraizynh yak suchasnyi metod realizatsii sotsialno vazhlyvykh initsiatyv. N.Ya. Boichuk, O.S. Solosich. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Ser. Ekonomichni nauky, 27(3). 7-10.
19. Rohayati, M.I. (2016). Philanthropic Fundraising of Higher Education Institutions: A Review of the Malaysian and Australian Perspectives. M.I. Rohayati, Y. Najdi, J.C. Williamson. *Sustainability*, 8/6. Retrived from <https://www.mdpi.com/2071-1050/8/6/541/htm>
20. Osetskyi, V.L. (2016). Osoblyvosti vykorystannia endavmentu ta fandreizynhu v osvittii praktytsi. V.L. Osetskyi, I.L. Tatomyr. *Finansy Ukrainy*, 3. 86-100.
21. V Dnepre dlya pensionerov otkryl'sya «Universitet tretogo vozrasta». Sayt «Segodnya». Retrived from <https://www.segodnya.ua/regions/dnepr/v-dnepre-dlya-pensionerov-otkryl'sya-universitet-tretogo-vozrasta-1174868.html>[in Russian].
22. Perelik proektiv prohramy Tempus IV. Natsionalnyi Erasmus+ ofis v Ukraini. Retrived from <http://erasmusplus.org.ua/projects/tempus-iv/999-tsentr-osviti-tretogo-viku.html> [in Ukrainian].
23. Ofitsiinyi sait Tavriiskoho natsionalnogo universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Retrived from <http://www.tnu.edu.ua/universitet-tretogo-viku> [in Ukrainian].
24. Hromadskyi biudzheth Poltav. Ofitsiinyi sait Poltavskoi miskoi rady ta vykonavchoho komitetu. Retrived from <http://www.rada-poltava.gov.ua/people/parcutupator/> [in Ukrainian].

Svitlana Yehorycheva,

Doctor of Economisc Sciences, Professor in the Department of Management at Ukrainian State Employment Service Training Institute

Aliona Sokolova,

PhD (Eco), Docent (Associate Professor) in the Department of Finance and Banking at Poltava University of Economics and Trade

Fundraising in sustaining the activities of universities of the third age

This article deals with socio-economic aspects of the activities of universities of the third age in Ukraine. A course of action aimed at strengthening the interconnection of their activities with the functioning of the labor market has been established. The absence of scientific works on the mechanisms through which such universities operate is revealed. The article proposes the use of fundraising as a mechanism for accumulating resources to facilitate the functioning of universities of the third age. It considers the most expedient fundraising tools to fund such a social project: crowdfunding, endowment fund, corporate charity, private donations, charitable events, grants, financing within the framework of the participatory budgeting. The existing experience of their application in Ukraine has been analyzed.

Key words: *university of the third age, employment, resources, fundraising, fundraising tools.*

Стаття надійшла 15.11.2018